

HAMSUNOVA HRA ŽIVOTA NA VINOHRADĚCH

(Knut Hamsun: Hra života. Přeložil V. Šuman. Režie B. Stejskal. Vypravil A. Andrejev. Městské divadlo na Královských Vinohradech dne 10. března)

Umění a jeho posudky neměly by valné ceny, kdyby se autoři a pisatelé obraceli jen k odborné dovednosti, k prvkům tvárným a dílu, jež koneckonců je úzký výsek obecné práce. Avšak umění nevězí v mezích určité disciplíny, jest zákonem každé tvorby a činorodého hnutí ducha. Knut Hamsun byl z prvních básníků, již proklamovali názor: umění jest svět a život. Všechny pozemské krásy, pracovní shon, duševní stavy a poměry, jež vyvolává doba, jsou aktuální. Těmto umělcům nešlo o nic, než tyto aktuality učiniti příznačným tvarem ještě aktuálnějšími. V tomto smyslu rozumí Hamsun tvorbě, vešly v ni nesčetné skutečnosti doby a básník o nich pronáší svůj soud. Tentam je čas, kdy nebylo třeba nic více, než činiti zadosť jakémusi schématu, aby vzniklo umění „směrové“. Hamsun a autoři jemu podobní zvrátili tento klam dokázavše, že modernost spočívá v názoru a tvárné řády že nejsou více než pracovní metody. Z těch, kdo stáli u pramenů toku modernosti, jenž se řine širým životem, vedle Knuta Hamsuna budiž jmenován i americký básník Bret Harte. Avšak i kdybychom nezastávali tohoto názoru, bylo by nutno uvést Hamsuna ve spojitosti s naší moderní literaturou, neboť jeho romány (Hlad, Mystérie, Nová země, Pan, Viktorie) příliš dlouho a příliš účinně ovlivňovaly moderní českou tvorbu.

Knut Hamsun byl postupně učedníkem několika řemesel, pak průvodčím uliční dráhy chicagské, lodníkem, tulákem, polním dělníkem, písařem a žurnalistou. Z tohoto dělnického světa vešlo v umění Hamsunovo mnohé zaujetí pro práci a čin, takže názor básníkův často není vzdálen třídnosti. Ovšem Hamsun platil daň svému prostředí, mládí a době. V důsledku toho mužové jeho bývají ochromeni láskou a ženy jsou dábelky pohlavní. Děj Hry života je prostý: na půdě

Otermanově nelidsky ideální filosof Karenů chce vystavěti věž pro své snění a tu při kopání základů dělníci udeří na mramorové ložisko. Kupec Oterman zpeněží je ne dosti výhodně a ve své lakotě pomine se z toho rozumem. Terezitu, ženu-dravce, vábí neznámý svět filosofův i zamiluje se do tohoto darmošlapa, jenž charakterizuje svou práci: „Co jsem se nachodil, naplakal a napřemýšlel!“ Všichni ostatní milenci Terezitini jsou zavrženi pro Karena, tu přijíždí Karenova žena, Terezita dá zhasnouti strážnímu světlu a loď se ztroskotá. Zděšený filosof jest ovšem bezmocný, ale cestující se zachránili. Poté Karenů opětuje lásku Terezitinu a opouští své dílo, nestačí ovšem živelné ženě a ona se obrací k novému muži. V určité chvíli zachvátí scénu strach a přichází spravedlnost. Terezita mstí urážku, umírá zasažena osudným výstřelem. Kupec ze zjištění zapálí filosofovu věž, v níž shoří jeho dva synové. Papírové dílo Karenovo hoří a cynickému telegrafistovi nezbývá než se zastřeliti.

Ve Hře života více než lidé jedná osud, básník prudkými útoky vrhá proti němu osoby, jež se lámou. Nečistoty duše na tomto dramatickém pranýři jsou obnaženy snad hrubě, ale i velice. Pokud běží o tvar dramatu, je dosti námitek, scéna na tržišti a množství postav neslouží leda k vyjádření nálad, hluk živlu a rány osudu i spravedlnost jsou pouhý deus ex machina.

Z hereckých postav sluší jmenovati Otermana (p. Zakopal), Terezitu (pí. Ibllová), inženýra Bredeho (p. Veverka) a šflence Thy (p. Kovařík). Přesladký Karenů (p. Tůma) hrál sice dojatě, avšak nikoliv umělecky, o jakékoliv jeho hře není řeči. Režie i výprava stěží by vyhověla záměrům básnickovým. Čeština překladu je dobrá.